

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 275/2020-23

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 17. júna 2020 v senáte zloženom z predsedu senátu Miroslava Duriša (sudca spravodajca) a zo sudcov Ladislava Duditša a Libora Duľu predbežne prerokoval ústavnú sťažnosť [REDACTED] a [REDACTED], [REDACTED], zastúpených advokátom JUDr. Mikulášom Buzgóom, Štúrova 20, Košice, vo veci namietaného porušenia ich základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4 Cdo 196/2019 z 28. novembra 2019 a takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť [REDACTED] a [REDACTED] odmieta ako zjavne neopodstatnenú.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Vymedzenie napadnutých rozhodnutí a sťažnostná argumentácia

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 6. mája 2020 doručená ústavná sťažnosť [REDACTED] a [REDACTED], [REDACTED] (ďalej

len „sťažovateľa“), zastúpených advokátom JUDr. Mikulášom Buzgóom, Štúrova 20, Košice, vo veci namietaného porušenia ich základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 4 Cdo 196/2019 z 28. novembra 2019 (ďalej aj „napadnuté rozhodnutie“).

2. Z ústavnej sťažnosti a príloh k nej priložených vyplýva:

„Najvyšší súd Slovenskej republiky svojím rozsudkom 4Cdo/196/2019 zo dňa 28.11.2019 rozhodol o dovolaní žalovanej [REDAKOVANÉ] proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach v spojení s rozsudkom Okresného súdu Košice I sp.zn.14C/1009/1997, ktoré rozhodnutie zmenil a žalobu o vypratanie nehnuteľnosti parc. č 2374/2 o výmere 57 m², zapísanú na [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ], zamietol. Žalobcom a žalovanej uložil povinnosť nahradiť trovy štátu v rozsahu 50 % v lehote troch dní. V ostatnej časti dovolanie žalovanej odmietol.

1. Okresný súd Košice I (v ďalšom súd prvej inštancie - všeobecný súd, nižší súd) piatym rozsudkom z 10. mája 2018 č. konania 14C/1009/1990 uložil žalovanej povinnosť vypratať nehnuteľnosť a to parcelu č 2374/2 o výmere 57 m² záhrada, zapísanú na [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ], do troch dní od právoplatnosti rozsudku. Vzájomnú žalobu žalovanej, ktorá sa domáhala určenia, že je výlučnou vlastníčkou uvedenej parcely zamietol a žalovanej uložil povinnosť zaplatiť náhradu trov konania žalobcom v rozsahu 100 % a náhradu trov štátu vo výške, o ktorej malo byť rozhodnuté po právoplatnosti rozhodnutia vo veci samej.

2. Skonštatoval, že vzájomnej žalobe žalovanej o určenie, že je výlučnou vlastníčkou predmetného pozemku nebolo možné vyhovieť, hoci sa z vykonaného dokazovania javilo, že túto nehnuteľnosť žalovaná a jej manžel pôvodne žalovaný v prvom rade, t. č. nebohý [REDAKOVANÉ] nadobudli vydržaním do bezpodielového spoluvlastníctva manželov, ale preto, že po smrti pôvodne žalovaného v 1. rade k vzájomnej žalobe nepristúpili jeho potomkovia, na ktorých spolu so žalovanou prešlo vlastnícke právo k spoluvlastníckemu podielu poručiťľa v 1/3, nemôže byť daný naliehavý právny záujem žalovanej na určení jej výlučného vlastníckeho práva, pretože takéto určenie nezodpovedá skutočnosti a tak nevedie

k odstráneniu spornosti práva, keďže sporný pozemok nebol predmetom dedičského konania po pôvodne žalovanom, nevzťahuje sa naň dohoda dedičov, že nehnuteľnosti, ktoré boli predmetom dedičského konania nadobudla žalovaná v celosti bez povinnosti vyplatiť ustupujúcich dedičov - potomkov.

3. O spornom pozemku ako o novoobjavenom majetku bolo potrebné vykonať dedičské konanie, ale až potom, keď okresný súd najskôr určí, že predmetný pozemok patrí do dedičstva po poručiteľovi a následne sa vykoná vypořádanie tejto parcely patriacej do dedičstva.

4. Podanej vzájomnej žalobe nebolo možné vyhovieť aj preto, že určenie vlastníckeho práva po nebohom manželovi žalovanej je len posúdením predbežnej otázky vo vzťahu k určovacej žalobe, že predmetný pozemok patrí do dedičstva po poručiteľovi, ktorej súčasná súdna prax dáva prednosť. V takomto konaní by však museli vystupovať všetci dedičia po poručiteľovi, vrátane jeho potomkov. Ide o prípad nerozlučného spoločenstva vzhľadom na to, že súd vzájomnú žalobu žalovanej, ktorá sa domáhala určenia, že je výlučnou vlastníčkou predmetného pozemku pre uvedený procesný nedostatok zamietol. Podľa zápisov v katastri nehnuteľností žalobcovia boli bezpodielovými spoluvlastníkmi svojho pozemku, súdu preto neostávalo rozhodnúť inak, ako žalovanej uložiť povinnosť túto nehnuteľnosť vypratať a žalobcom odovzdať.

5. Krajský súd v Košiciach (v ďalšom odvolací súd) na odvolanie žalovanej rozsudkom z 12.12. 2018 sp. zn. 9Co 331/2018 napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie ako vecne správny potvrdil a žalobcom priznal náhradu trov odvolacieho konania v celom rozsahu.

6. Odvolací súd uviedol, že žalovaná v odvolacích námietkach neuviedla žiadnu relevantnú skutočnosť, ktorá by zakladala existenciu ňou tvrdených odvolacích dôvodov. Zároveň odvolací súd dodal, že určenie vlastníckeho práva po nebohom manželovi žalovanej je len posúdením predbežnej otázky vo vzťahu k určovacej žalobe, že nehnuteľnosť patrí do dedičstva po nebohom. Uviedol že, súdna prax sa zjednotila na tom, že zákonný postup pri prejednaní dedičstva nie je možné obchádzať určovacím výrokom podľa paragrafu 137 písm. c) CSP.

7. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podala žalovaná dovolanie, ktorého prípustnosť a dôvodnosť vyvodzovala z ustanovenia § 420 písm. f) CSP, podľa ktorého jej

súd nesprávnym procesným postupom znemožnil uskutočňovanie jej patriacich procesných práv v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. V podanom dovolaní zopakovala skutkové tvrdenia týkajúce sa uchopenia držby predmetného pozemku parcely č. 2374/2 od roku 1962 a jeho aktuálne užívanie, ktoré podľa jej názoru súdy nesprávne právne vyhodnotili, keď vzájomnú žalobu zamietali a žalobe žalobcov vyhovel. Mala za to, že aj keď bola jej vzájomná žaloba zamietnutá, spoločný pozemok spolu s nebohým manželom nesporne vydržala ešte pred jeho smrťou a ešte pred podaním žaloby a preto nebolo možné vyhovieť žalobe žalobcov a zaviazat' ju na náhradu trov konania, preto že žalobcovia neunesli dôkazné bremeno. Ohľadne popretia podmienok vydržania spornej parcely žalovanou navrhla, aby dovolací súd rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie, respektíve tento rozsudok zmenil a vzájomnej žalobe vyhovel.“

3. V ústavnej sťažnosti sa ďalej uvádza, že «8. Najvyšší súd Slovenskej republiky... dospel k záveru, že dovolanie žalovanej je opodstatnené.

17. Dovolací súd po posúdení obsahu dovolania žalovanej dospel k záveru, že keď sa v súdnej veci nižšie súdy v podstate zhodli na tom, že k určitému dátumu, ešte pred začatím tohto konania žalovaná aj s nebohým manželom mohli vydržať vlastnícke právo k predmetnej parc. č 2374/2 v tom rozsahu, ako táto bola ohraničená vystavaným plotom ešte pred roka 1962, teda postaveným právnym predchodcom, či naposledy rekonštruovaný samostatnými žalobcami, ktorí namiesto pôvodného už zdevastovaného plotu, postavili v roku 1980 na hranici trvalý plot nový bez toho, že by si nárokovali na túto spornú parcelu, ktorú implicitne považovali za súčasť majetku žalovanej s jej nebohým manželom, lebo nejavili o ňu do vzniku vzájomných sporov záujem. Stalo sa tak v roku 1996, keď po geodetickom spracovaní skutočného stavu hraníc a pri číslovaní inkriminovaných parciel vyšlo najavo, že predmetná parcela by mala patriť žalobcom, ktorí na základe uvedenej informácie pokojný stav narušili 27. decembra 1997, kedy začal tento súdny spor o ochranu vlastníckeho práva k parcele č. 2374/2 - záhrady o výmere 57 m² hoci dovtedy od uzavretia kúpnej zmluvy z 11. apríla 1973 rešpektovali skutočný užívací stav v prírode vymedzený oplotením spoločného pozemku v prospech žalovanej.

20. Dovolací súd uviedol, že žalovaná so svojim manželom namietali formou obrany od samého začiatku tohto sporu a od 2. októbra 2001 aj formou vzájomnej žaloby, že my

žalobcovia sme len formálni vlastníci predmetnej nehnuteľnosti novovytvorenej parcely od roku 1996 a že údaj v katastri nehnuteľností podľa § 70 katastrálneho zákona svedčiaci pre vlastnícke právo žalobcov nie je hodnoverný, lebo túto parcelu dobromyseľne a nerušene v ohraničenom stave užívali od roku 1962 až doteraz, teda nadobudli vlastnícke právo k nehnuteľnosti vydržaním. V ďalšom dovolací súd sa utvrdil v tom, že spornú parcelu mohli pôvodní žalovaní nadobudnúť ako dobromyseľní držitelia.

29. Dovolací súd svoje rozhodnutie o zmene dovolaním napadnutého rozsudku založil na skutkovom stave, pri ktorom sa dostal výlučne pod vplyv argumentácie žalovanej, resp. ktorá nemá oporu vo vykonanom dokazovaní, nestal sa totiž dôkazom tvoriacim skutkový stav, na základe ktorého súd o žalobe, resp. vzájomnej žalobe takto meritórne rozhodol, voči ktorému sme ako žalobcovia mohli podať odvolanie. Taký zvrat v rozhodovaní o uplatnenej žalobe je výlučne pre nás žalobcov znevýhodňujúce rozhodnutie dovolacieho súdu, bez možnosti použiť riadny opravný prostriedok proti rozhodnutiu, nakoľko z vykonaného dokazovania súdom prvej inštancie nevzišiel súladný dôkazný a skutkový stav s úvahami dovolacieho súdu, na základe ktorého rozhodnutie odvolacieho súdu v spojení s rozsudkom súdu prvej inštancie zmenil a našu žalobu zamietol. V konaní pred všeobecným súdom nedošlo k meritórnemu rozhodnutiu o žalobe, v ktorom boli vykonané dôkazy a ich hodnotenie súdom prvej inštancie, ktorá dôkazná situácia sa podieľala na súdom ustálenom skutkovom stave vo veci žaloby, na ktorý skutkový stav súd aplikoval právny predpis. Takýto stav hodnotenia dôkazov, skutkového stavu, z akého nesprávne vychádzal dovolací súd, v konaní pred nižšími súdmi nevznikol a v dôsledku toho sme sa v rámci využitia riadneho opravného prostriedku takémuto rozhodnutiu súdu ani nemohli brániť. Takto rozhodne namietame, aby v rámci dokazovania a hodnotenia dôkazov vznikol skutkový stav, ktorý bez ďalšieho bol spôsobilý zmeny rozhodnutia a zamietnutia žaloby v zmysle dovolacích dôvodov žalovanej, ako to vyhodnotil dovolací súd, keď v odôvodnení svojho rozhodnutia uviedol: „aj bez opakovaného výkonu dokazovania je v rámci prieskumu oprávnený urobiť záver po tom, čo určité skutkové a právne závery zjavne vyplývajú zo skutočností zaznamenaných v súdnom spise, ktoré sú významné aj pre otázku vydržania vlastníckeho práva žalovanej“. Taký procesný stav v dôsledku posledného rozhodnutia súdu prvej inštancie v konaní nevznikol a tak nevznikla ani možnosť takému rozhodnutiu sa brániť riadnym opravným prostriedkom. Dovolací súd použil argumentáciu o dôkaznom stave,

ktorý ale túto sám v zmysle svojich výhrad neodôvodnil. Takto voči odôvodneniu posledného rozhodnutia, v ktorom súd predpoklad možnosti vydržania vyslovil, ako žalobcovia sme odvolanie nemohli podať pre neprípustnosť. Dôkazná situácia, žalovanou uvedené dôvody dovolania v zmysle jeho písomného vyhotovenia zo dňa 10.5.2019, odôvodnenie rozhodnutia dovolacím súdom pri zdôraznení, že jeho rozhodnutím došlo k zmene rozhodnutí nižších súdov, bez hodnotenia nami namietanej dôkaznej situácie, na ktoré dovolací súd neprihliadol, aj keď tak mal urobiť, minimálne z dôvodu, že je to v súlade s jeho výhradami voči rozhodnutiam nižších súdov, keď si nevšimli relevantné výhrady sporových strán. Ide o nedostatočné odôvodnenie pozmeňujúceho rozhodnutia dovolacieho súdu, v rozpore s vlastnými požiadavkami voči rozhodnutiam (ich odôvodneniam) nižších súdov, ktorými sa dovolací súd vo vzťahu k vlastnému rozhodnutiu neriadil.».

4. Sťažovatelia v ústavnej sťažnosti zdôrazňujú, že „z dôvodu, že v súdnom konaní pred všeobecnými súdmi sme boli v postavení žalobcov a žalovaných z dôvodu vzájomnej žaloby žalovanej, mala byť poskytnutá ochrana v medziach zákona aj nášmu porušenému právu. Rozhodnutím dovolacieho súdu sa právu nás sťažovateľov takejto ochrany nedostalo. Dožadujeme sa výlučne hodnotenia našej relevantnej obrany a právnej argumentácie v konaní pred všeobecnými súdmi s tým, že naša obrana v nijakom rozsahu nebola pojatá do odôvodnenia dovolacieho súdu.“.

5. Napadnuté rozhodnutie je podľa sťažovateľov arbitrárne a zjavne neodôvodnené, keďže sa v ňom najvyšší súd nevysporiadal dostatočne s ich argumentáciou uvedenou vo vyjadrení k dovolaniu žalovanej a zaoberal sa len argumentáciou žalovanej.

6. Na podklade uvedených skutočností sťažovatelia navrhujú, aby ústavný súd po prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie o nej rozhodol nálezom tak, že vysloví porušenie základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru rozsudkom najvyššieho súdu sp. zn. 4 Cdo 196/2019 z 28. novembra 2019, napadnuté rozhodnutie zruší a vec vráti najvyššiemu súdu na ďalšie konanie a sťažovateľom prizná náhradu trov konania.

II.

Právomoc ústavného súdu a ústavnoprávne východiská v judikatúre ústavného súdu

7. Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

8. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

9. Dňa 1. marca 2019 nadobudol účinnosť zákon č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 413/2019 Z. z. (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) v čl. I § 1 až § 13 a § 16 až § 28 a § 32 až § 248 a § 250 a § 251.

10. Ústavný súd podľa § 56 ods. 1 zákona o ústavnom súde návrh na začatie konania predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon v § 9 neustanovuje inak.

11. Ústavný súd môže podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde na predbežnom prerokovaní bez ústneho pojednávania uznesením odmietnuť návrh na začatie konania,

- a) na prerokovanie ktorého nemá ústavný súd právomoc,
- b) ktorý je podaný navrhovateľom bez zastúpenia podľa § 34 alebo § 35 a ústavný súd nevyhovел žiadosti navrhovateľa o ustanovenie právneho zástupcu podľa § 37,
- c) ktorý nemá náležitosti ustanovené zákonom,
- d) ktorý je neprípustný,
- e) ktorý je podaný zjavne neoprávnenou osobou,
- f) ktorý je podaný oneskorene,
- g) ktorý je zjavne neopodstatnený.

12. Z § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde vyplýva, že úlohou ústavného súdu pri predbežnom prerokovaní ústavnej sťažnosti je tiež posúdiť, či nie je zjavne neopodstatnená. Podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu o zjavne neopodstatnenú ústavnú sťažnosť ide vtedy, keď napadnutým postupom alebo napadnutým rozhodnutím príslušného orgánu verejnej moci nemohlo dôjsť k porušeniu základného práva alebo slobody, ktoré označil sťažovateľ, a to buď pre nedostatok príčinnej súvislosti medzi označeným postupom alebo rozhodnutím príslušného orgánu verejnej moci a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnenú preto možno považovať ústavnú sťažnosť, pri predbežnom prerokovaní ktorej ústavný súd nezistí žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, realnosť ktorej by mohol posúdiť po jej prijatí na ďalšie konanie (I. ÚS 66/98, tiež napr. I. ÚS 4/00, II. ÚS 101/03, IV. ÚS 136/05, III. ÚS 198/07).

13. Z rozdelenia súdnej moci v ústave medzi ústavný súd a všeobecné súdy (čl. 124 a čl. 142 ods. 1) vyplýva, že ústavný súd nie je alternatívnou ani mimoriadnou opravnou inštanciou vo veciach patriacich do právomoci všeobecných súdov (m. m. II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96), a preto nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu vo veci samej, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecným súdom bol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách. Do sféry pôsobnosti všeobecných súdov môže ústavný súd zasiahnuť len vtedy, ak by ich konanie alebo rozhodovanie bolo zjavne nedôvodné alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné, a zároveň by malo za následok porušenie niektorého základného práva alebo slobody (m. m. I. ÚS 13/00, I. ÚS 139/02, III. ÚS 180/02 atď.). O svojvôli pri výklade alebo aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať vtedy, ak by sa jeho názor natoľko odchýlil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (napr. I. ÚS 115/02, I. ÚS 176/03).

III.

Posúdenie vecí ústavným súdom

14. Sťažovatelia v ústavnej sťažnosti namietajú, že napadnuté rozhodnutie je arbitrárne a svojvoľné, v dôsledku čoho došlo k porušeniu ich základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Podľa sťažovateľov najvyšší súd v napadnutom rozhodnutí nereagoval na všetky ich podstatné námietky uvedené vo vyjadrení k dovolaniu žalovanej a zaoberal sa len argumentáciou žalovanej.

15. Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

16. Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo prejednaná súdom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch.

17. Najvyšší súd rozsudkom sp. zn. 4 Cdo 196/2019 z 28. novembra 2019 rozhodol tak, že rozsudok Krajského súdu v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 9 Co 331/2018 z 12. decembra 2018 v spojení s rozsudkom Okresného súdu Košice I (ďalej len „okresný súd“) č. k. 14 C 1009/1997-648 z 10. mája 2018 zmenil tak, že žalobu o vypratanie parcely č. 2374/2 s výmerou 57 m² zapísanej na [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] zamietol.

18. Ústavný súd konštatuje, že jeho úlohou v tomto konaní bolo posúdiť, či najvyšší súd rozsudkom sp. zn. 4 Cdo 196/2019 z 28. novembra 2019 ústavne akceptovateľným a udržateľným spôsobom rozhodol o námietkach sťažovateľov uvedených vo vyjadrení k dovolaniu žalovanej.

19. V relevantných častiach rozsudku sp. zn. 4 Cdo 196/2019 z 28. novembra 2019 najvyšší súd predovšetkým uviedol:

«13. Dovolací súd pri posúdení obsahu dovolania žalovanej (čl. 11 ods. 1 a § 124 ods. 1 C.s.p.) dospel k záveru, že keď sa v súdnej veci nižšie súdy v podstate zhodli na tom, že k určitému dátumu ešte pred začatím tohto konania žalovaná a jej nebohý manžel mohli vydržať vlastnícke právo k predmetnej parcele č. 2374/2 v tom rozsahu, ako táto bola ohraničená vystavaným plotom ešte pred roka 1962, teda postaveným ich právnym predchodcom, či naposledy rekonštruovaným samotnými žalobcami, ktorí namiesto pôvodného už zdevastovaného plotu postavili v roku 1980 na domnej hranici trvalý plot nový bez toho, že by si nárokovali na túto spornú parcelu, ktorú implicitne považovali za súčasť majetku žalovanej s jej nebohým manželom, lebo nejavili o ňu, do vzniku vzájomných sporov, záujem. Stalo sa tak až v roku 1996, keď po geodetickom spracovaní skutočného stavu hraníc a prečíslovaní inkriminovaných parciel vyšlo najavo, že predmetná parcela by mala patriť žalobcom, ktorí na základe uvedenej informácie pokojný stav narušili dňa 27. decembra 1997, kedy začali tento súdny spor o ochranu vlastníckeho práva k parcele č. 2374/2 – záhrady o výmere 57 m², hoci dovtedy (od uzavretia kúpnej zmluvy z 11. apríla 1973) rešpektovali skutočný užívaci stav v prírode, vymedzený oplotením sporného pozemku v prospech žalovanej.

14. Vlastnícka žaloba na vydanie veci (rei vindicatio) smeruje proti tomu, kto vlastníkovi vec neoprávnene zadržuje. Na jej úspech teda treba preukázať, že žalobca je vlastníkom (prípadne oprávneným držiteľom) veci a že žalovaný vec zadržuje. Obrana žalovaného bude spočívať v popieraní týchto podmienok pre vyhovenie žalobe, prípadne v tvrdení, že zadržiavanie veci je oprávnené, lebo mu svedčí právny titul držby (domnelý, pretože sa nesprávne domnieval, že vec nadobudol riadnym titulom). V právnej teórii i praxi sa v tejto súvislosti hovorí o námietkach proti vlastníckym žalobám.

15. Námietkami proti žalobe na vydanie veci (nehnutelnosti) sa zaoberala aj publikovaná a ustálená judikatúra najvyšších súdnych autorít, napr. pod č. 65/1972 Zbierky rozhodnutí a stanovísk, ktorá v tejto súvislosti uvádza: „Základnou podmienkou úspechu všetkých žalôb vo veciach vlastníckych je preukázanie vlastníckeho práva žalobcu. Bez preukázania svojho vlastníckeho práva nie je totiž žalobca aktívne legitimovaný domáhať sa ochrany, ktorá mu ako vlastníkovi prislúcha, pričom dôkaz vlastníctva výpisom z katastra

nehnutelností nemožno vždy považovať za úplne hodnoverný a spoľahlivý (porov. § 70 zákona č. 162/1995 Z. z. o katastri nehnuteľností a o zápise vlastníckych a iných práv k nehnuteľnostiam v platnom znení).“ Preto sa ochrany vlastníckeho práva môže domáhať aj ten, kto tvrdí, že je vlastníkom, hoci právny stav v katastri nehnuteľností svedčí niekomu inému.

16. Žalovaná so svojim nebohým manželom namietali formou obrany od samého začiatku tohto sporu, a od 2. októbra 2001 aj formou vzájomnej žaloby, že (i) žalobcovia sú len formálni vlastníci predmetnej novovytvorenej parcely od roku 1996, a že (ii) údaje v katastri nehnuteľností podľa § 70 katastrálneho zákona svedčiaci pre vlastnícke právo žalobcov, nie je hodnoverný, lebo túto parcelu dobromyseľne a nerušene v ohraničenom stave užívali od roku 1962 až doteraz, teda nadobudli vlastnícke právo k spornej nehnuteľnosti vydržaním. Mohlo sa tak stať aj v danej situácii, keď žalovaná s nebohým manželom nadobudli vlastnícke právo k parcele č. 2374/1, predtým č. 2265/39 na základe kúpnej zmluvy z 28. decembra 1962 a súčasne sa uchopili aj držby časti alebo celého susedného pozemku parcely č. 2374/2. Právnym titulom držby tejto (spornej) parcely je v takom prípade nadobúdaci titul len k skutočne vlastnenému pozemku (parcele č. 2374/1) - kúpna zmluva z 28. decembra 1962; aj keď išlo len o putatívny titul z hľadiska oprávnenej držby, je postačujúci, lebo význam zohrávalo spoločné oplotenie, ktoré uznávali aj žalobcovia a ktorí ho v inkriminovanej časti aj rekonštruovali v roku 1980 na pôvodnom mieste.

17. Dobromyseľnosť je totiž presvedčenie nadobúdateľa, že nekoná bezprávne, keď si napríklad prisvojuje určitú vec alebo ňou disponuje (porov. § 129 ods. 1 Občianskeho zákonníka). Ide teda o psychický stav, o vnútorné presvedčenie subjektu, ktoré samo o sebe nemôže byť predmetom dokazovania. Predmetom dokazovania môžu byť skutočnosti vonkajšieho sveta, prostredníctvom ktorých sa vnútorné presvedčenie prejavuje navonok, teda okolnosti, z ktorých možno vyvodiť presvedčenie nadobúdateľa o dobromyseľnosti, že mu vec patrí. Okolnosťami, ktoré budú svedčiť pre záver o existencii dobromyseľnosti, budú spravidla okolnosťami týkajúcimi sa právneho dôvodu nadobudnutia a svedčiace o poctivosti nadobúdateľa. Na rozdiel od preukazovania vlastníctva nebude treba, aby preukazoval platný právny dôvod nadobudnutia, riadny prechod vlastníctva, ale len okolnosti svedčiace o poctivosti nadobudnutia; v tom je základný rozdiel medzi ochranou

vlastníctva a ochranou držby (R 45/1986). Nadobúdateľ svoju dobrú vieru nemusí ani preukazovať, lebo aj v pochybnostiach platí, že držba je oprávnená (§ 130 ods. 1 in fine Občianskeho zákonníka). Na tom, kto nadobudnutie v dobrej viere popiera, bude, aby túto domnienku vyvrátil (porov. 4 Cdo 102/2017, bod 17).

18. Pre vydržanie pozemku je rozhodujúci reálny stav v prírode, v akom držiteľ po zákonom predpísanú minimálnu dobu 10 rokov s pozemkom nakladá ako so svojim a je so zreteľom na všetky okolnosti v dobrej viere, že mu tento pozemok (parcely) v príslušných hraniciach, určených v prírode hraničiacim plotom, vlastnícky patrí. Pri hodnotení významu držby podľa minulej právnej úpravy nemožno prehliadnúť, že držba na základe zákona č. 131/1982 Zb. bola všeobecne prípustná; súčasťou skutkovej podstaty vydržania však bola len obmedzene. Nová právna úprava (zákon č. 509/1991 Zb.) držbu uskutočňovanú do 31. decembra 1991 nekvalifikuje odlišne, len ju započítava do dĺžky nevyhnutnej vydržacej doby. Pritom však účinky súhrnnej právnej skutočnosti mohli nastať najskôr 1. januára 1992. Z toho možno vyvodiť, že celá 10-ročná lehota nemusí uplynúť až po jeho účinnosti, t. j. po 1. januári 1992.

19. Pre započítanie vydržacej doby treba zohľadniť aj ustanovenie § 865 ods. 3 Občianskeho zákonníka - ide o možnosť započítania vydržacej doby uplynutej pred 1. aprílom 1983 - podľa ktorého bolo možno túto dobu započítať celú (t. j. vlastnú, aj predchodcom), ovšem vydržacia doba nemohla skončiť skôr, než uplynutím jedného roka po 1. apríli 1983, teda 31. marca 1984. Ustanovenie § 868 Občianskeho zákonníka uvádza, že pokiaľ nie je ďalej stanovené inak, spravujú sa ustanoveniami tohto zákona aj právne vzťahy vzniknuté pred 1. januárom 1992. Vznik týchto právnych vzťahov, ako aj nároky z nich vzniknuté pred 1. januárom 1992 sa však posudzujú podľa doterajších predpisov. Podľa ustanovenia § 134 ods. 1 a 2 Občianskeho zákonníka sa vlastníkom pozemku v dôsledku vydržania stane osoba, ktorá kedykoľvek po 1. januári 1992 splní podmienky stanovené citovaným ustanovením. Zo zákona teda nemožno vyvodiť, že nie je možné prihliadať k dobe, po ktorú mal oprávnený držiteľ, resp. aj jeho predchodca, pozemok v držbe pred 1. januárom 1992 (porov. 4 Cdo 120/2019).

20. Nižšie súdy vzájomnú žalobu žalovanej ohľadne ochrany vlastníckeho práva k parcele č. 2374/2 správne zamietli z procesných dôvodov pre jej neprejednatelnosť, lebo trpela neodstrániteľnými vadami, hoci materiálne (spolu)vlastnícke právo jej už nesporne

svedčilo; možno konštatovať, že v tomto rozsahu išlo o neprofesionálny výkon (či zlyhanie) advokáta v otázke znalostí príslušných procesných predpisov, vzťahujúcich sa na vlastnícke žaloby, hoci mu súdy dávali dostatok indícií, ako formulovať návrh. To však neznamenal, že žalovaná strana v dôsledku tohto chybného procesného postupu „stratila“ vlastnícke právo k spornej parcele, ktoré nadobudla s jej nebohým manželom priamo zo zákona originárnym spôsobom už k 1. januáru 1992, teda bez potreby akéhokoľvek konštitutívneho či deklaratorného aktu, a že súd potom mohol aj napriek uvedenému žalobe žalobcov o vypratanie parcely vyhovieť.

21. Možno teda uzavrieť, že aj keď odôvodnenie rozhodnutí nižších súdov, ale i dovolanie žalovanej, nepatria medzi najzrozumiteľnejšie procesné úkony, ale aj napriek tomu bolo možné z nich vyvodiť konečný záver, že list vlastníctva na parcelu č. 2374/2 nevystihoval ani po roku 1996 skutočné vlastnícke vzťahy (a v rozpore so zásadou ..quieta non movere“, „čo je v pokoji, nech sa nehýbe“, zasiahol do dovedy všetkými stranami akceptovaných a nerušených vlastníckych vzťahov), pretože právny poriadok na Slovensku stále pripúšťa nadobudnutie vlastníctva nehnuteľnosti aj mimo katastra nehnuteľností (porov. § 134 Občianskeho zákonníka), najmä keď došlo k takej zmene, ktorá nebola katastrálne vykonaná tak, ako na to už bolo vyššie poukázané; údaje katastra nehnuteľností sú totiž hodnoverné iba dovedy, pokiaľ sa nepreukáže opak (§ 70 katastrálneho zákona). Ide o zákonné popretie materiálnej publicity, keď zákon napevno stanoví prednosť existujúcej právnej skutočnosti pred formálnym zápisom v katastri nehnuteľností.

22. Podľa § 449 ods. 3 C.s.p. dovolací súd môže zmeniť napadnuté rozhodnutie, ak je dovolanie dôvodné a mal za to, že sám môže rozhodnúť vo veci; ide o prípad, ak odvolací súd nerozhodol správne a ak doterajšie výsledky konania ukazujú, že je možné o veci rozhodnúť. Ani dovolací súd totiž nesmie zabúdať, že pri riešení svojich inštančných kompetencií navonok, voči stranám sporu, vystupuje spolu s nižšími súdmi ako jeden celok. Vyšší súd je tu preto, aby meritórne napravoval pochybenia nižšieho súdu, a nie aby vyvodzoval procesné „sankcie“ voči stranám či nižším súdom iba preto, že nepostupovali v zmysle jeho požiadavky, či predstavy. Tým sa urobí zadosť aj požiadavke rýchlosti súdneho konania, ktorá je v zmysle čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru ústavným princípom. Časový horizont toho, kedy sa stranám sporu dostáva konečné rozhodnutie vo veci, je neoddeliteľnou súčasťou meradla celkovej spravodlivosti konania. Čím je tento

časový horizont dlhší, tým sa viac roztvárajú kontúry spravodlivosti ako v očiach strán sporu, tak aj vo všeobecnom vnímaní verejnosti a verejnej mienky. Celkovo sa tak oslabuje kredibilita štátnej moci a špecificky moci súdnej. Neprimeraná dĺžka konania sa potom priamo odráža v dôvere občana v štát, v jeho inštitúcie a v právo, čo je základnou podmienkou pre riadne fungovanie legitímneho demokratického a právneho štátu, ktorým podľa čl. 1 ods. 1 ústavy by Slovenská republika mala byť.

23. Z uvedených dôvodov dovolací súd vecne vstúpil do 22 rokov trvajúceho sporu, v podstate jednoduchého právneho stavu veci, a meritórne rozhodol o jeho podstate, čím ukončil dlhoročné porušovanie základných práv strán sporu nižšími súdmi, týkajúcich sa rýchlosti a hospodárnosti konania, legitímneho očakávania a ochrany vlastníckeho práva. Aj bez opakovaného vykonania dôkazov je najvyšší súd v rámci prieskumu oprávnený urobiť záver po tom, čo určité skutkové a právne závery zjavne vyplývajú zo skutočností zaznamenaných v súdnom spise, ktoré sú významné i pre otázku vydržania vlastníckeho práva žalovanou. Tento rozsudok najvyššieho súdu nemožno voči žalobcom považovať za prekvapivý, lebo jeho právne posúdenie je len potvrdením faktického stavu od roku 1962, resp. 1973, ktorý obidve strany sporu akceptovali až do roku 1997.»

20. Vo všeobecnosti úlohou súdnej ochrany ústavnosti poskytovanej ústavným súdom nie je chrániť občana pred skutkovými či právnymi omylmi všeobecných súdov, ale chrániť ho pred takými zásahmi do jeho práv, ktoré sú z ústavného hľadiska neospravedliteľné a neudržateľné (m. m. I. ÚS 17/01).

21. Ústavný súd už judikoval, že odôvodnenie súdneho rozhodnutia nemá a ani nemusí odpovedať na každú námietku alebo argument sťažovateľa, ale iba na tie, ktoré majú podstatný význam pre rozhodnutie, zostali sporné alebo sú nevyhnutné na doplnenie dôvodov rozhodnutia, ktoré sa v rámci konania o opravnom prostriedku preskúmavalo (napr. IV. ÚS 350/2014, IV. ÚS 4/2013, IV. ÚS 124/2011, II. ÚS 127/07). Právo na riadne odôvodnenie súdneho rozhodnutia totiž neznamená, že všeobecný súd musí dať podrobnú odpoveď na každý argument účastníka konania (II. ÚS 76/07).

22. Ústavný súd ďalej poukazuje na svoju stabilizovanú judikatúru, podľa ktorej posudzuje spravodlivosť procesu ako celku (napr. m. m. II. ÚS 307/06), preto k vyhoveniu ústavnej sťažnosti dochádza zásadne iba v prípadoch, ak dospeje k názoru, že namietané a relevantné procesné pochybenia zo strany príslušného orgánu verejnej moci umožňujú prijatie záveru, že proces ako celok bol nespravodlivý a vzhľadom na to aj jeho výsledok môže vyznievať ako nespravodlivý. Ústavný súd preto nepristupuje k vyhoveniu sťažnosti v prípadoch, keď zo strany orgánov verejnej moci síce k určitému pochybeniu došlo, avšak jeho intenzita a existujúca príčinná súvislosť medzi namietaným porušením ústavou garantovaného práva a jeho dôsledkami na spravodlivosť procesu ako celku nemala podstatný dosah (m. m. IV. ÚS 320/2011). V tejto súvislosti ústavný súd zdôrazňuje, že nie každé porušenie zákona zo strany orgánu verejnej moci má automaticky za následok porušenie ústavou garantovaného základného práva, v danom prípade predovšetkým základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy (napr. IV. ÚS 104/2012, I. ÚS 9/2013, IV. ÚS 629/2012, II. ÚS 372/2012, II. ÚS 373/2012).

23. Všeobecný súd nemusí dať odpoveď na všetky otázky nastolené účastníkom konania, ale len na tie, ktoré majú pre vec podstatný význam, prípadne dostatočne objasňujú skutkový a právny základ rozhodnutia. Odôvodnenie rozhodnutia všeobecného súdu, ktoré stručne a jasne objasní skutkový a právny základ rozhodnutia, postačuje na záver o tom, že z tohto aspektu je plne realizované základné právo účastníka na spravodlivý proces (IV. ÚS 115/03, III. ÚS 209/04)

24. V kontexte požiadaviek riadneho odôvodnenia rozhodnutia všeobecného súdu ako súčasť práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru ústavný súd zdôrazňuje, že ani judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva nevyžaduje, aby v odôvodnení rozhodnutia bola daná odpoveď na každý argument strany. Ak však ide o argument, ktorý je pre rozhodnutie kľúčový, vyžaduje sa osobitná odpoveď práve na tento argument (Ruiz Torija proti Španielsku, rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva z 9. 12. 1994, § 29; Hiro Balani proti Španielsku, rozhodnutie z 9. 12. 1994; Georgiadis proti Grécku, rozhodnutie z 29. 5. 1997; Higgins proti Francúzsku, rozhodnutie z 19. 2. 1998).

25. Vzhľadom na to, že sťažovatelia namietajú porušenie základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ústavný súd, vychádzajúc zo svojej ustálenej judikatúry, podčiarkuje, že na základné právo na súdnu ochranu zásadne nazerá ako na právo „výsledkové“, to znamená, že posudzuje, či požiadavkám vyplývajúcim z obsahu tohto základného práva zodpovedá súdny proces ako celok, pričom skutočnosť, či napadnuté konanie ako celok bude spravodlivé, závisí od pokračujúceho konania a rozhodnutia všeobecných súdov (m. m. III. ÚS 33/04, IV. ÚS 163/05, II. ÚS 307/06, II. ÚS 155/08).

26. Z doterajšej judikatúry ústavného súdu vyplýva, že medzi obsahom základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a obsahom práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (m. m. II. ÚS 71/97). Z tohto vyplýva, že právne východiská, na základe ktorých ústavný súd preskúmava, či došlo k ich porušeniu, sú vo vzťahu k týmto označeným právam v zásade identické (IV. ÚS 147/08).

27. Prvoradou úlohou ústavného súdu je ochrana ústavnosti, a nie ochrana zákonnosti, čo je prejavom doktríny, že všeobecný súd pozná právo („*iura novit curia*“). Je v právomoci všeobecného súdu vykladať a aplikovať zákony. Pokiaľ tento výklad nie je arbitrárny a je náležite zdôvodnený, ústavný súd nemá príčinu doň zasahovať (m. m. I. ÚS 19/02, IV. ÚS 238/05, II. ÚS 357/06).

IV.

Záver

28. Vychádzajúc predovšetkým z už uvedeného posúdenia veci (časť III tohto odôvodnenia), ústavný súd konštatuje, že najvyšší súd sa v rozsudku sp. zn. 4 Cdo 196/2019 z 28. novembra 2019 zaoberal a ústavne akceptovateľným spôsobom aj vysporiadal s argumentáciou sťažovateľov uvedenou vo vyjadrení k dovolaniu žalovanej. Právny názor vyslovený najvyšším súdom v rozsudku sp. zn. 4 Cdo 196/2019 z 28. novembra 2019 má aj podľa ústavného súdu racionálny základ a je preto legitímny a z ústavného hľadiska akceptovateľný.

29. Najvyšší súd tak dostatočne ozrejmil myšlienkové pochody, ktoré ho viedli k vydaniu napadnutého rozhodnutia, a preto jeho závery vyslovené v danej veci nemožno kvalifikovať ako zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, ale ako také, ktoré v posudzovanom prípade sú v súlade s obsahom základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

30. Najvyšší súd sa s argumentáciou sťažovateľov nestotožnil, a preto rozsudkom sp. zn. 4 Cdo 196/2019 z 28. novembra 2019 rozhodol tak, že rozsudok krajského súdu sp. zn. 9 Co 331/2018 z 12. decembra 2018 v spojení s rozsudkom okresného súdu č. k. 14 C 1009/1997-648 z 10. mája 2018 zmenil tak, že žalobu o vypratanie parcely č. 2374/2 s výmerou 57 m² zapísanej na [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] zamietol. Vzhľadom na uvedené napadnutý rozsudok najvyššieho súdu sp. zn. 4 Cdo 196/2019 z 28. novembra 2019 nemožno považovať za zjavne neodôvodnený či arbitrárny, a preto neexistuje ústavne relevantný dôvod na to, aby ústavný súd svojím rozhodnutím do napadnutého rozhodnutia najvyššieho súdu zasahoval, pretože jeho odôvodnenie nesignalizuje takú príčinnú súvislosť s namietaným porušením základného práva sťažovateľov podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ktorá by po prípadnom prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie reálne zakladala dôvod na vyslovenie ich porušenia.

31. S prihliadnutím na uvedené skutočnosti ústavný súd ústavnú sťažnosť, ktorou sťažovatelia namietali porušenie svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým rozsudkom sp. zn. 4 Cdo 196/2019 z 28. novembra 2019, odmietol ako zjavne neopodstatnenú podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde.

32. Keďže ústavná sťažnosť bola odmietnutá ako celok, bolo bez právneho dôvodu zaoberať sa ďalšími návrhmi uplatnenými v ústavnej sťažnosti (zrušenie napadnutého rozhodnutia najvyššieho súdu a vrátenie veci na ďalšie konanie, priznanie náhrady trov konania).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 17. júna 2020

Miroslav DURIŠ
predseda senátu